

PFU-SAK NR. 199/14

KLAGER: Adv. Ann Helen Aarø pva. klienter
ADRESSE: C.J. Hambros plass 5, 0164 Oslo
TELEFON: 958 83 382
PUBLIKASJON: Aftenposten
PUBLISERINGSDATO: 12.06.2014
STOFFOMRÅDE: Diverse
GENRE: Nyhetsartikkel
SØKERSTIKKORD: Saklighet og omtanke, dekning for titler etc.
REGISTRERT: 30.06.2014
BEHANDLET I SEKR.: 02.07.2014; tilsvarsrunde igangsatt
BEHANDLES I PFU: 25.11.2014
FERDIGBEHANDLET:
BEHANDLINGSTID: 145 dager
KLAGEGRUPPE: Firma (advokatklage)
PFU-KONKLUSJON:
HENVISNING VVPL.:
RETTSBEHANDLING:
OMTALE/ANONYM.:
MERKNADER: Klage mot Fredriksstad Blad (sak 198/14) relatert til samme forhold

SAMMENDRAG:

Aftenposten satte gjennom en serie reportasjer søkelyset på grå økonomi. I den forbindelse publiserte avisen **torsdag 12. juni 2014** en nettartikkel med tittelen «**Slik omgikk leverandøren kommunens boikott**» og ingressen:

«Firmaet skulle boikottes av Oslo kommune. Men ansatte hos den svartelistede leverandøren opprettet et nytt firma, og omsatte for 46 millioner i kommunen mens boikotten varte.»

Under mellomtitlene «**Manglet byggekort**» og «**"Utilslørt bestikkelse"**» ble bakgrunnen for boikotten forklart:

«Karlsen & Nordseth-konsernet, storleverandør til kommunen, ble i 2011 og 2012 svartelistet på grunn av uetisk opptreden. I to år skulle konsernets firmaer ikke slippe til i kommunen. Omsorgsbygg kommunale foretak, som har ansvar for sykehjem og barnehager, avslørte sommeren 2010 manglende byggekort og uregelmessigheter hos underleverandører på byggeplassen til et Karlsen & Nordseth-selskap. (...)»

Like etter ble en forvalter fra Omsorgsbygg bedt om å møte en leder i Karlsen & Nordseth-selskapet på en bensinstasjon. Ifølge forvalteren sa byggelederen at dersom forvalteren godkjente underleverandørene, skulle han få "en ferie du sent vil glemme". (...) Forvalteren oppfattet tilbudet som en "utilslørt bestikkelse". Han rapporterte øyeblikkelig til sin sjef og politianmeldte forholdet. Politiet henla etter

bevisets stilling. Kommunen ville likevel straffe konsernet for uetisk opptreden. Alle etater i Oslo kommune sa derfor opp sine avtaler med firmaer i Karlsen & Nordseth-konsernet.»

Videre fremgår det at tidligere ansatte i konsernet opprettet et nytt firma i november 2010:

«[F]irmaet E Bygg AS [ble] etablert i november 2010, på samme forretningsadresse og med samme telefonnummer som Karlsen & Nordseth-konsernet. Eierne var tidligere ansatte, som tok med seg både kontaktnett, kapital og underentreprenører. Stiftelsespapiret ble ordnet fra tidligere arbeidsgiver, likeledes regnskapsføring. Selskapet leide også rimelige lokaler der i starten.»

I brødteksten opplyses det at E Bygg i januar 2011 blant annet fikk en kontrakt med Omsorgsbygg, og at firmaet, ifølge kommunens sentrale fakturaregister, omsatte for 46 millioner kroner i årene firmaene i Nordseth & Karlsen-konsernet var boikottet i Oslo kommunes etater. Det ble også anført at E Bygg skal ha benyttet selskaper i det boikottede konsernet som underleverandører, samt at Karlsen & Nordseth-selskapet Roald Larsen AS formelt tok over E Bygg da boikotten var offisielt avblåst ved inngangen til 2013.

Aftenposten refererte også hva seksjonssjef i Boligbygg KF mente om deres kontrakter med E Bygg:

«– Den juridiske vurderingen var at det ikke forelå grunnlag for å identifisere E Bygg med Karlsen & Nordseth-konsernet. Det ble, slik jeg forstår det, gjort svært grundige undersøkelser omkring dette. Det ble også konferert med andre virksomheter i kommunen vedrørende dette.»

I denne sammenheng het det også:

«Etaten [Boligbygg, sekr. anm.] bekrefter at de også eksplisitt godkjente selskaper i Karlsen & Nordseth-konsernet som underleverandører.»

Under mellomtittelen **«– Ble overtallige»**, kom daglig leder i Karlsen & Nordseth-selskapet Roald Larsen AS, som overtok E Bygg, til orde og fikk svare på hvorvidt selskapet ble opprettet for å omgå boikotten:

«– Det var mange som ikke ville ha med oss å gjøre etter den negative avisomtalen. En god del av de ansatte i Karlsen & Nordseth Entreprenør ble overtallige i 2010. Noen av disse stiftet E Bygg AS.»

Artikkelen ble på publiseringstidspunktet illustrert med et bilde av hovedkontoret til Karlsen & Nordseth-konsernet, men dette bildet ble i en periode erstattet med en video om hvordan svart arbeid finansieres. Denne filmen ligger i dag (november 2014) under artikkelen, i et rasterfelt merket **«Grå økonomi»**, sammen med lenker til andre saker relatert til dette temaet. Filmen kan ses her: <http://www.aftenposten.no/webtv/Slik-finansieres-svart-arbeid-7515803.html>

Innledningsvis i brødteksten ble det også opplyst at finanskomiteen i Oslo bystyre arrangerer **«Åpen høring om arbeidslivskriminalitet og kommunens virkemidler for å**

forebygge dette», og at det ble tatt initiativ til denne **«etter Aftenpostens avsløringer av skattesiktede firmaer på kommunale byggeplasser».**

KLAGEN:

Klager er Karlsen & Nordseth AS, Roald Larsen AS og Karlsen & Nordseth Entreprenør AS, som klager via advokat. Slik klager ser det, har Aftenposten brutt Vær Varsom-plakatens punkt 4.1 (om saklighet og omtanke) og punkt 4.4 (dekning for titler, ingress etc.).

Før klager går nærmere inn på begrunnelsen for de anførte bruddene, forklarer klager litt om bakgrunnen for etableringen av E-Bbygg, som er omtalt i den påklagede artikkelen. Klager anfører at etableringen skjedde som en følge av at flere ansatte ble overtallige da Oslo kommune bestemte seg for å boikotte konsernet i 2010. Klager skriver: «Dette er ansatte som ikke på noen måte har opptrådt kritikkverdig eller vært involvert i den hendelsen som leder til heving av rammeavtalene og avvisning av selskapene de er tilsatt i. Ingen av disse ansatte har ledende posisjoner i Karlsen & Nordseth AS, Karlsen & Nordseth Entreprenør AS eller Roald Larsen AS. Sammen beslutter disse ansatte å stifte selskapet E-Bbygg AS.» (Se vedlegg 3 til klagen for informasjon om selskapet, sekr. anm.)

Videre fremgår det at klager skal ha opplevd et ansvar for de overtallige ansatte som etablerte et nytt firma, og at klager derfor ønsket å hjelpe disse på vei. Dette skal være årsaken til at klager bidro til firmaregistreringen og «med regnskapstjenester/sentralbord/ administrativ støtte, og tilgang til lokaler». Klager understreker også at E-Bbygg AS «fra første dag [starter] med å inngi egne anbud», og at selskapet ikke «overtar» løpende rammeavtaler. Klager avviser også opplysningen i Aftenpostens artikkel om at selskapet skal ha benyttet underleverandører i Karlsen & Nordseth-konsernet i perioden 2010 til utgangen av 2012. Slik klager ser det, bidrar denne feilaktige opplysningen til «å skape et inntrykk av at E-Bbygg AS kun ble opprettet for å omgå kommunens avvisningsbeslutning». Klager skriver: «At ansatte som uforskyldt blir overtallige beslutter å starte egen virksomhet, og utfører denne virksomheten i samsvar med norsk lov og de kontraktsforpliktelser selskapet har påtatt seg, er ikke en lovstridig omgåelse av en avvisning.»

Om årsaken til at Roald Larsen AS overtar/fusjonerer med E-Bbygg AS, opplyser klager: «På det tidspunkt Oslo kommune beslutter at det ikke lenger er grunnlag for avvisning av klager, ønsker E-Bbygg AS et nærere og mer formalisert samarbeid med klager.»

Når det gjelder anførselene om brudd på Vær Varsom-plakaten, knytter klager disse blant annet til presentasjonen i artikkelen, og særlig filmen som lå øverst i artikkelen en periode. Klager reagerer på denne plasseringen fordi filmen ikke har noe med klagers virksomhet eller E-Bbygg AS å gjøre. Slik klager ser det, bidrar filmen til «et utvilsomt inntrykk av at klager driver denne form for arbeidsmiljøkriminalitet og/eller økonomisk kriminalitet». Klager påpeker i denne sammenheng at aktørene i filmen omtales som «kriminell underleverandør» og «falsk underleverandør». Videre reagerer klager også på formuleringen «omgikk leverandøren» i artikkelens tittel, samt at konsernet knyttes til arbeidslivskriminalitet gjennom brødtekstens innledning, der en åpen høring om arbeidslivskriminalitet blir omtalt.

Klager anfører: «Karlsen & Nordseth-selskaper har aldri vært mistenkt, siktet eller dømt for arbeidskriminalitet eller økonomisk kriminalitet. Hendelsen i 2010 var et enkeltstående tilfelle hvor en ansatt i Roald Larsen AS ble mistenkt for korrupsjon, men hvor saken ble

henlagt etter kort tid. Reportasjen skaper et forfeilet bilde av den virksomheten firmaene driver (...) Når det gjelder de faktiske forhold er artikkelen både ufullstendig og misvisende, og går svært langt i å antyde at det ble opprettet et fiktivt selskap for å omgå kommunens avvisning, jf. overskriften (...) Aftenposten forholder seg ikke til at selskapet ble opprettet og eiet av ansatte som ikke hadde noen som helst tilknytning til 2010-hendelsen[.]» Slik klager ser det, har Aftenposten heller ikke undersøkt «de økonomiske realitetene bak E-Bygg AS' strategiske beslutning om å fusjonere med Roald Larsen AS». Klager anfører: «På det tidspunkt Roald Larsen AS ikke lenger avvises som leverandør, vil E-Bygg AS, som gjennom perioden har hatt et beskjedent overskudd, stå overfor en mer utfordrende konkurransesituasjon.»

FORSØK PÅ MINNELIG LØSNING:

Partene har vært i kontakt med sikte på å løse saken i minnelighet, uten at dette har ført fram.

TILSVARSRUNDEN:

Aftenposten mener at den påklagede artikkelen var aktuell å publisere i rekken av artikler om «Grå økonomi». Avisen forklarer også at videoen som i en periode lå øverst i artikkelen, er ett av mange selvstendige elementer i artikkelserien «Grå økonomi», og at denne også har fulgt de øvrige artiklene i serien.

Aftenposten anfører at videoen er generell og tematisk, og at det ingen steder i videoen fremsettes anklager som kan kobles til klager. Slik redaksjonen ser det, er videoen heller ikke, bortsett fra at den sto/står sammen med artikkelen på nettsiden, knyttet til artikkelen på noen måte, heller ikke i bildeteksten. Avisen opplyser imidlertid at redaksjonen erstattet videoen med den opprinnelige illustrasjonen så snart redaksjonen ble kjent med klagers syn om at det var en uheldig kobling mellom videoen og artikkelen. Det skjedde 29.07.2014. Aftenposten legger til: «Dersom koblingen mellom artikkelen og videoen har vært så skadelig for klager, (...) burde klager tatt kontakt med redaksjonen. Dette skjedde ikke. I stedet fikk vi beskjed via omveier, og tok da hensyn til innvendingene umiddelbart, selv om vi ikke følger klagers argumentasjon om at det er en kobling som etterlater et slikt inntrykk slik klager beskriver.»

Etter Aftenpostens mening er det i artikkelen aldri rettet anklager om at de som etablerte E-Bygg AS har opptrådt kritikkverdige, eller at de har vært involvert i den omtalte korrupsjonshendelsen. Avisen mener imidlertid at redaksjonen har godtgjort «at sentrale aktører i Karlsen & Nordseth-konsernet var involvert i E-Bygg». Aftenposten lister i denne forbindelse opp tre navn som kan knyttes til ledelsen/styrene i både E-Bygg AS og Karlsen & Nordseth-selskaper, og at disse opplysningene skal fremgå av enhetsregisteret i Brønnøysund (se s. 3 i tilsvaret, sekr. anm.).

Slik Aftenposten ser det, kan Aftenposten også dokumentere at det ikke stemmer, slik klager hevder, at E-Bygg AS aldri har brukt Karlsen & Nordseth-selskaper som underleverandører. Avisen anfører: «Vi har påvist at det er åpenbare koblingspunkter. (...) Boligbygg Oslo KF opplyser i et brev til Aftenposten at flere selskaper i det boikottede konsernet var godkjent som underleverandører til E-Bygg. Dette gjelder Karlsen & Nordseth-selskapene Roald Larsen AS og Døgnvakta AS. [Se tilsvarets vedlegg 5, sekr. anm.] (...) De mange

koblingspunktene – fra økonomisk bistand til leie av maskiner og lokaler, felles kontoradresse og felles telefonnummer – er for øvrig detaljert beskrevet i artiklene fra 2011.» (Se vedlegg 4A–F, sekr. anm.)

Når det gjelder klagers henvisning til Vær Varsom-plakatens punkter 4.1 og 4.4, avviser Aftenposten at disse er brutt. Slik redaksjonen ser det, er saken godt dokumentert og tittelen «i samsvar med sakens innhold». Redaksjonen anfører også at saken er prinsipielt viktig: «Det handler om hvordan det offentlige bruker våre skattepenger og om hvordan det offentlige sanksjonerer uetisk oppførsel. Omtale av dette spesielle forholdet – konstruksjonen omkring E-Bygg – har stor offentlig interesse.» Etter Aftenpostens mening har redaksjonen gjennom artikkelen dokumentert «at selskapet [E-Bygg AS] i praksis er et K & N-selskap, og derfor gjør denne selskapskonstruksjonen boikotten mindre effektiv». Aftenposten skriver videre: «Det innebærer ikke – slik klager hevder – at vi skaper et inntrykk av at E-Bygg og selskapets ansatte bryter loven. Det fremgår tvert imot av kommunens publiserte tilsvaer i saken at de har vurdert de juridiske sidene, og at de mener de ikke har adgang til også å avviser E-Bygg så lenge eierskapet er som det er.»

Aftenposten avviser også at redaksjonen ikke skal ha undersøkt de økonomiske realitetene bak beslutningen om å fusjonere E-Bygg AS med Roald Larsen AS: «Aftenposten har gått inn i alle tilgjengelige papirer, både fra Brønnøysund og fra kommunen. Vi har også hatt en dialog – over noe tid – med daglig leder Arnt Eirik Støen i Roald Larsen AS. Det sto Støen helt fritt til å komme med utfyllende opplysninger, eventuelt å henvise Aftenposten til andre i selskapet som hadde innsikt. Men Støen var lite villig til å snakke om saken, og stilte ingen krav om at vi skulle snakke med andre. Sitatene ble sendt ham skriftlig i flere omganger.»

Klageren fastholder «at plasseringen av opplysningsvideoen utgjør et vesentlig blikkfang i artikkelen, og at begrepsbruken (...) gir et inntrykk av at dette er et tema som gjelder Karlsen & Nordseth Entreprenør AS». Klager anfører: «Selv om denne videoen knyttes til en omfattende artikkelserie om «grå økonomi», gir ikke dette Aftenposten en større grad av frihet til å benytte opplysningsvideoen som blikkfang ved omtale av Karlsen & Nordseth Entreprenør AS i saken[.]»

Videre opplyses det at klager reagerte på teksten i artikkelen allerede ved publisering, og at det da ble vurdert å klage saken inn til PFU umiddelbart. «Etter relativt kort tid oppdaget KNE at artikkelen ble koblet sammen med opplysningsvideoen «Slik finansieres svart arbeid», og da ble arbeidet med klagen umiddelbart påbegynt.»

Klager står også fast på at Aftenpostens påstand om at «E-Bygg AS i praksis er et K & N selskap», ikke er riktig. Det vises i denne sammenheng til klagens punkt 2.2 (om opprettelsen og avviklingen av E-Bygg AS). Videre avviser klager også påstanden om at E-Bygg AS har benyttet selskaper i Karlsen & Nordseth-konsernet som underleverandører: «Det er ingen selskaper i Karlsen & Nordseth-konsernet som har vært benyttet som underleverandør til E-Bygg AS den perioden selskapene var avvist som leverandør. Etter at avvisningen ble opphevet anmodet E-Bygg AS ved to anledninger om å få tillatelse fra kommunen til å benytte selskaper i Karlsen & Nordseth-konsernet som underleverandør for kontrakter som var inngått mens Karlsen & Nordseth AS var avvist. Oslo kommune nektet E-Bygg AS dette, og dette ble respektert. Roald Larsen AS, Karlsen & Nordseth Entreprenør AS og Døgnvakta AS ble aldri benyttet som underleverandør til E-Bygg AS den perioden selskapene var avvist.»

Aftenposten avviser at videoen er noe «blikkfang», og fastholder at redaksjonen har dokumentert at E-Bygg AS benyttet selskaper i Karlsen & Nordseth-konsernet som underleverandører. Aftenposten anfører: «Som sagt søkte vi innsyn i alle avtaler E-Bygg hadde med kommunen i boikott-perioden. I svaret fra Boligbygg KF (...), fremgår det at en rekke selskaper i K&N-konsernet er innmeldt som underleverandører for E-bygg. Videre har K&N-konsernet, som de selv skriver i klagen, ytt administrative tjenester til E-Bygg. Også dette må betraktes som oppdrag.»

For øvrig stiller Aftenposten seg «undrende til at en artikkel som først og fremst beskriver kommunens mangelfulle kontroll **av** leverandøren, blir tolket som et angrep **på** leverandøren. Det er det ikke grunnlag for.»